

Jézus „hermeneutikája”

Egy talán szokatlanul hangzó tézis megfogalmazásával indítanám a téma kifejtését: A „sola Scriptura” elv megalapozója maga Jézus Krisztus, aki a bibliai hermeneutika alapelveit is meghatározta.

Ismert mondás: „A kereszténység lényege két szóval meghatározható: Jézus követése.” A Szentírás által hitelesített megállapítás ez. Jézus ismételt „Kövess engem!” felhívásának erőteljes nyomatékot ad az Atya szózata is, amely a megdicsőülés hegyén hangzott el: „Ez az én szeretett fiam, Őt hallgassátok!” (Mt 17,5, vö. 5Móz 18,15)

Ha azonosítjuk magunkat azzal a megállapítással, hogy kereszténynek lenni annyi, mint Jézust követni, akkor ez érvényes Jézusnak az Írásokhoz való viszonyulására, az Ő ihletésértelmezésére és hermeneutikájára vonatkozóan is. Ebben a tekintetben azonban nem sok követőre talál Krisztus a mai kereszténység körében. Éppen ezért időszerű és nagyon érzékeny téma feltárására vállalkozik ez a cikk.

A „sola Scriptura” elv

- tartalommal és tartalom nélkül

Egy újabb tézis megfogalmazása legyen a kiindulópont itt is: A „sola Scriptura” elv csak adekvát ihletéstannal és hermeneutikával együtt érvényesülhet mérceként, végső alapelveként.

A „sola Scriptura” elvet nem tagadja vagy kérdőjelezi meg verbálisan egyetlen protestáns sem. Formálisan ma is érvényben van, de tényleges tartalma kiüresedett, mivel nincs mögötte adekvát ihletéstan és hermeneutika. E tekintetben Jézusnak az Íráshoz való viszonyulása, az ő ihletéstana és hermeneutikája lenne, illetve lehetne hiteles mérce, amennyiben elfogadjuk a Krisztus-követés alapelvét. Itt megint zárul a kör: az, hogy kicsoda Jézus és mit tanított Ő ténylegesen, sokféleképpen értelmezhető, ha nem az Írást fogadjuk el forrásként ennek megismeréséhez. Jézus viszonyulása az Íráshoz azonban sokszorosán és következetesen jelenik meg az evangéliumokban, így józan értelemmel nehéz megkérdőjelezni azt, hogy az evangéliumok hitelesen adják

vissza a történeti Jézus állásfoglalását, tanítását e témát illetően.

A „sola Scriptura” elv megrendülése a protestantizmuson belül – az ihletéstan és a hermeneutika sokfélesége miatt – tagadhatatlan ténszerűség. Kifejezésre jut azáltal is, hogy gyakorlatilag leomlott a válaszfal protestantizmus és római katolicizmus között, annak ellenére, hogy a protestantizmus elvileg ma is vallja a „sola Scriptura” alapelvet, a római katolicizmus viszont változatlanul elutasítja. A római egyház ma is a hagyományt és a tanítóhivatalt rendeli az Írás fölé,¹ még ha ajánlja is híveinek a Biblia olvasását a II. vatikáni zsinat óta. Az egyházzól szóló Lumen Gentium konstitúció nem véletlenül előzi meg a Dei Verbum konstitúciót a II. vatikáni zsinat dokumentumaiban. A római katolicizmus végső alapelve a „sola Ecclesia”, szemben a protestánsok „sola Scriptura” alapelvével. A Katolikus Egyház Katekizmusában (1993),² amely az egyház mai hivatalos tanításának számít, ugyancsak markánsan jut ez kifejezésre.

A „sola Scriptura” elv protestantizmuson belüli kiüresedésének a következménye az is, hogy a tanítás hitelességének kérdése, illetve egyáltalán a tanítás kérdése másodlagossá vált ma a protestantizmus széles köreiben. Helyébe az egység, a szeretet, a gyakorlati kereszténység hangsúlyozása lépett, mintha ezek függetleníthetők lennének a tanítástól, mintha ezek tartalma nem üresedhetne ki, sőt torzulhatna el a helyes tanítás fundamentuma nélkül. A protestantizmus karizmatikus irányultságú tömbjeinél pedig az érzelmi átélések, tapasztalások válnak fontosabbá, mint a tanítás.

Egy protestáns újságban nemrég megjelent cikk szó szerint idézi Ferenc pápa nyilatkozatát, amely a római evangélikus egyházközségben tett látogatása során hangzott el 2015. november 15-én: „A különbségek a felekezetek között csak nyelvi jellegűek, de a tartalom ugyanaz. A tanítást nehéz megérteni, s a tanítás azoknak a feladata, akik ebben kiismerik magukat. Az élet nagyobb, mint a teológia, nagyobb, mint a tanítás magyarázata és értelmezése.” A protestáns cikkíró megjegyzése ehhez: „Valóban igaz, amint Ferenc pápa is hangsúlyozta: az élet több s nagyobb, mint a tanítás magyarázata.”³

A római katolikus egyház egyszerre őrzi a maga önazonosságát és tanúsít messzemenő rugalmasságot a változó történelmi körülményekhez igazodás jegyében. Korábban mereven ragaszkodott a maga dogmatikai téziseihez, ma még ezt is alárendeli némileg a keresztény egység elérése céljának, felismerve a

tanítás meglazulását a protestáns közösségekben. A tanítás háttérbe szorítását alátámasztja a római egyházfő a középkori elvvel: a tanítás megértése, ellenőrzése a hívekre nem tartozik, ebben az egyház teológusai „ismerik ki magukat”. A tanítás kérdése az egyház tanítóhivatalára tartozik, a hívek dolga az egyháznak való engedelmség.

A protestantizmus átalakulása és a római katolicizmussal való megbékélése aktuális téma a reformáció 500. évfordulója küszöbén. A „sola Scriptura” elv kiüresedésének logikus következménye az a látásmód, amely az alábbi, ugyancsak protestáns nyilatkozatban tükröződik:

„A 2017-es évfordulóra való készülés kizárólag ökumenikus keretben képzelhető el. Nemzetközi és hazai környezetben is tudatosan kerüljük az ünneplés kifejezését, hiszen nem a szakadást akarjuk ünnepelni, hanem az egyház megújulásáról gondolkodunk, amely a katolikus egyház számára is releváns... A szemléletváltáshoz nyújt segítséget az Evangélikus-Római Katolikus Egységbizottság A szembenállástól a közösségig című párbeszéd-dokumentuma, mely a 2016-os ökumenikus imahétre jelenik meg magyar nyelven. A kötet bemutatója 2016. január 17-én, vasárnap fél ötkor lesz a Deák téri evangélikus gimnáziumban, Gáncs Péter elnök-püspök és dr. Erdő Péter bíboros, prímás jelenlétében.”⁴

Az „Írás” fogalma Jézusnál

Jézus korában csak az ószövetségi iratgyűjtemény létezett, amely kanonikus gyűjteménnyé állt össze a babiloni fogság utáni időszakban. Amikor Jézus az Írás vagy Írások kifejezést használta, erre az iratgyűjteményre utalt. Egyértelműsíti ezt az is, hogy feltámadása után feltárta tanítványai előtt mindazokat, amelyek őfelőle „a Mózes törvényében, a prófétáknál és a zsoltárokból megírtak” (Lk 24,44). Jézus - mint Isten Fia - azáltal is hitelesítette az ószövetségi írásokat, hogy szoroson egybekapcsolta a saját beszédeivel. Kijelentette, hogy akik az ószövetségi írásoknak nem hisznek, az Ő beszédeit sem fogadják be: „Ha hinnétek Mózesnek, nékem is hinnétek... Ha pedig az ő írásainak nem hisztek, mi módon hisztek az én beszédeimnek?” (Jn 5,46-47)

Arra is utalt Jézus, hogy „beszédei” az ószövetségi írásokhoz hasonlóan

fennmaradnak, és mércéül szolgálnak földi szolgálata után is. Örök érvényű ígéretként hangzottak ilyen kijelentései: „Bizony, bizony mondom néktek, ha valaki megtartja az én beszédemet, nem lát halált soha örökké.” (Jn 8,51) „Valaki azért hallja éntőlem e beszédeket és megcselekszi azokat, hasonlítom azt a bölcs emberhez, aki a kősziklára építette a házát.” (Mt 7,24) Legmesszebbmenő kijelentése pedig ebben a vonatkozásban a következő volt: „Az ég és a föld elmúlnak, de az én beszédeim semmiképpen nem múlnak el.” (Mt 24,35) Arról is szólt, hogy tanítványai - mint életének tanúi, akik tanításait közvetlenül tőle hallották - különleges segítséget kapnak szavai hiteles megőrzéséhez, későbbi nemzedékek számára való átörökítéséhez a Szentlélek által: „Ama vigasztaló pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, Ő mindenre megtanít majd titeket, és eszetekbe juttatja mindazokat, amelyeket mondtam néktek.” (Jn 14,27)

Arról is szólt, hogy további kinyilatkoztatásokat is ad majd a Szentlélek által, tanítványai közvetítésével: „Sok mondanivalóm van még hozzátok, de most el nem hordozhatjátok. De amikor eljön amaz, az igazság Lelke, elvezérel titeket minden igazságra. Mert nem magától szól, hanem azokat szólja, amiket hall, és a bekövetkezendőket megjelenti néktek. Ő engem dicsőít majd, mert az enyémből vesz, és megjelenti néktek.” (Jn 16,12-14) Az Újszövetség utolsó irata, Jelenések könyve így kezdődik: „Jézus Krisztus kinyilatkoztatása.”⁵ A könyv epilógusában olvasható kijelentés pedig - noha elsősorban a Jelenések könyvében foglaltakra utal vissza - vonatkoztatható akár az egész Szentírásra is: „Én, Jézus küldtem az én angyalomat, hogy bizonyosságot tegyen nektek ezekről a gyülekezetekben.” (Jel 22,16) Annál is inkább jogosult ez, mivel a Szentírás szerint az Ószövetség kinyilatkoztató Istene is a második isteni személy, Jézus Krisztus volt: „Mielőtt Ábrahám lett, én Vagyok” - jelentette ki Jézus. Ezáltal azzal a „Vagyok”-kal azonosította magát, aki Mózással beszélt (2Móz 3,14). Az apostolok is vallották, hogy „Krisztus volt az a kőszikla”, akiből mint „lelki kősziklából” Izrael fiai ittak a pusztában (1Kor 10,3), és a próféták által is „Krisztus Lelke szólt” (1Pt 1,10).

Örvendetes, hogy az ó- és újszövetségi kánon elfogadása tekintetében nincs érdemi vita a keresztény felekezetek között, kivéve azt, hogy a római katolikus egyház hozzátesz az ószövetségi kánonhoz néhány úgynevezett apokrif iratot, iratkiegészítést. Protestáns körökben is használatos ma a deuterokanonikus (másodkanonikus) kifejezés ezekre az iratokra vonatkozóan, noha több alapvető szempontból éles választóvonal van a kanonikus és az apokrif iratok között. De még mindig csak másodkanonikus elnevezés illeti meg ezeket az iratokat,

amelyeket a 16. században, a tridenti zsinat határozata alapján kapcsoltak a kánonhoz. Az Írás, Szentírás fogalom tehát lényegében azonos iratgyűjteményt jelent a kereszténység köreiben, főként a protestantizmuson belül.

Jézus értelmezése az írások ihletettségét illetően

Mint előzőleg megállapítást nyert, az ihletettségértelmezés meghatározza a hermeneutikát is. Jézus úgy hivatkozott az Írásra mint „Isten beszédére”. Mégpedig ennyire radikális kifejezéssel: „Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik.” (Mt 4,4) Jelentőségteljes, hogy úgynevezett főpapi imájában az Atya igéjeként szólt az Írásról: „Szenteld meg őket a te igazságoddal; a te igéd igazság.” (Jn 17,17) Tanítványait is így jellemezte ebben az imádságban: „a te beszédedet megtartották” (6. vers).

Az emberi méltóság lényegét is abban jelölte meg Jézus, hogy „Isten beszéde lőn” az emberhez (Jn 10,35). Továbbá azokat mondta földi „hózzátartozóinak”, akik „Isten beszédét hallgatják és megtartják” (Lk 8,21). Ha az egyház szó nem is szerepel itt, ez az ige a hiteles egyház definíciójának tekinthető. Jézus kijelentése szerint tehát Isten beszéde konkrét, elérhető valóság a földön az ember számára.

Speciális kifejezéssel is utalt Jézus az Írásban foglalt emberi beszéd ihletettségére. Kijelentette, hogy Dávid „lélekben” szólta azt, ami az általa szerzett zsoltárban olvasható: „Mikor pedig a farizeusok összegyülekeztek, kérdezte őket Jézus, mondván: Miképpen vélekedtek ti a Krisztus [azaz a Messiás] felől, kinek a fia? Mondták néki: Dávidé. Mondta nékik: Miképpen hívja akkor őt Dávid lélekben Urának, ezt mondván: Mondta az Úr az én Uramnak...” (Mt 22,41-44, vö. Zsolt 110,1)

Ez az alapja annak, hogy Jézus abszolút mérceként hivatkozott különböző ószövetségi igékre, és tanítványait is arra tanította, nevelte, hogy ők is így tekintsenek az Írás kijelentéseire. Szóhasználatával is kifejezte ezt: nem csupán Mózes öt könyvére utalt törvényként, hanem ilyen bevezetéssel idézett zsoltárigékből is: „Nincs-e megírva a ti törvényetekben?”, „amely megíratott az ő törvényükben” (Jn 10,34-36, vö. Zsolt 82,6; Jn 15,25, vö. Zsolt 69,5). Jézus zsidóságból való kortársai is törvénynek ismerték el az ószövetségi iratokat, mégsem tekintették mértéknek a maguk számára - ezzel szembesítette őket Jézus a „ti törvényetek”, „az ő törvényük” kifejezéssel. Isten tökéletes erkölcsi lény,

ezért beszéde erkölcsi jellemének a kifejezése. Nála nincs különbség gondolat és szó között, ennél fogva bármit mond, az „törvénynek”, „igazságnak” tekinthető.

Többször feltett Jézus ilyen kérdéseket is: „ezt az írást sem olvastátok-e?”, „sohasem olvastátok-e az Írásokban?” (Mk 12,10; Mt 21,42) Amikor ilyen lényegbe vágó kérdést tettek fel neki: „Mit cselekedjem, hogy az örök életet elnyerjem?”, az Írásokhoz utasította a kérdezőket: „Ha be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsolatokat.” „A törvényben mi van megírva, mint olvasod?” (Lk 10,25-26; Mt 19,16-19) Válaszolhatott volna a saját szavaival, a saját tekintélye alapján is, de mintát akart adni arra, hogy amikor Ő már nem lesz jelen személyesen, akkor is tudják a tanítványai, hol keressék a hiteles választ hitbeli kérdéseikre.

Megerősítette ezt személyes példájával is. Megkísértésekor nem a saját szavaival reagált a kísértő ajánlataira, hanem minden esetben ószövetségi igét idézett a kísértés elutasításaképpen, ezzel a bevezetéssel: „Meg van írva...” (Mt 4, 3-10) Rámutatott ezáltal arra, hogy Isten beszédének, az ihletett igéknek „iránytű szerepük” van az istenfélő ember hitbeli küzdelmében az ellenség töreinek leleplezésére, az elesés elkerülésére.

Az Írás Isten beszéde, igazság beszéde voltát hangsúlyozta Jézus a feltámadást tagadó szadduceusokhoz intézett kérdésével is: „Avagy nem azért tévelyegtek-e, mert nem ismeritek sem az Írásokat, sem Isten hatalmát?” (Mk 12,24) Ha az Írás jól ismert és mércéül szolgáló eleven ige a hívő ember számára, a tévelygés kiküszöbölhető. Jelentőségtes az is, hogy Jézus összekapcsolta ezt a két fogalmat: „az Írások” és „Isten hatalma”. Akkor tudja az ember Isten beszédének elfogadni az Írásokat, ha értelmi meggyőződése és tapasztalati ismerete van Isten hatalmáról.

Jézus azáltal is kifejezésre juttatta, hogy Isten beszédének, az igazság beszédének tartja az Írásokat, hogy kijelentette: mindennek be kell teljesedni, amit Isten ezekben megígért vagy a jövőre vonatkozóan kijelentett. Ismételten találkozunk ilyen kijelentésekkel Jézus részéről: „Szükséges, hogy az Írások beteljesedjenek”, „még ennek az Írásnak is be kell teljesülnie” (Mk 14,49; Lk 22,37). Hegyi beszédében hangzott el e nevezetes kijelentése: „Bizony mondom néktek, az ég és a föld elmúlik, de a törvényből egy ióta vagy egyetlen pontocska el nem múlik, míg minden be nem teljesedik.” (Mt 5,18) Általános szóhasználata és a szövegösszefüggés alapján egyértelmű, hogy a teljes ószövetségi iratgyűjteményre

utalt Jézus itt a „törvény” szóval. Előzőleg idéztük azt az igét (Mt 24,35), ahol a saját beszédeiről jelentette ki ugyanezt. E párhuzamos kijelentésével is szorosan összekapcsolta egymással az ószövetségi írásokat és a saját beszédeit. Mindegyiket örök érvényű igazságnak nyilvánította, amelyekből mindennek be kell teljesednie. Végül Isten beszédének nyilvánította az Írásokat azáltal is, hogy milyen tulajdonságot, milyen hatást tulajdonított az igének: „Tudom, hogy az ő parancsolata örök élet”, „aki hallja az én beszédemet, és hisz annak, aki engem elküldött, örök élete van”, „aki megtartja az én beszédemet, nem lát halált soha örökké”, „a beszédek, amelyeket szólok néktek, lélek és élet” (Jn 12,50; 5,24; 8,51; 6,63).

Jézus hermeneutikája

Logikai szükségszerűség, hogy a Biblia hermeneutikájának összhangban kell lennie az ihletettségről vallott felfogással. Ez az alapelv a II. Helvét Hitvallásban például így jut kifejezésre: „Hisszük és valljuk, hogy a szent próféták és apostolok írásai mind az Ó-, mind az Újtestamentumban Isten igaz igéje; ezért elég tekintélyük van önmaguknak. (...) A teljes Írás Istentől ihletett (2Tim 3,16). (...) Az Írásnak csak azt a magyarázatát ismerjük el igaz keresztény értelmű magyarázatnak, amely magából az Írásból van véve.”⁶

Jézus hermeneutikájáról elmondható, hogy adekvát volt ahhoz képest, amit az Írások eredetéről, ihletettségről vallott. Jézus fő írásmagyarázati alapelvei a következők:

1) Mindenekelőtt azt hangsúlyozta, hogy az Írást nem csupán hallani, sőt nem csupán kutatni, hanem megérteni kell. Az örök élethez ez sem elégséges még – ahhoz megtartani is szükséges –, megértés nélkül azonban senki sem tudja megtartani. Ugyanakkor a megértésnél is meg lehet rekedni, sőt ez esetben az ember idővel elveszti az átvitt értelemben vett „hallását”, azaz a megértő képességét is az Igét illetően. Ezért kapcsolta Jézus visszatérően tanításaihoz ezt a felhívást: „Akinek van füle a hallásra, hallja!” (Mt 13,9 stb.)

A magvető példázata által szemléltette Jézus, hogy aki hallja, de nem érti meg az igét, annak nem hatol igazán a szívébe, és a Gonosz hamar kikapja onnét azt, ami pusztán hallásként maradt meg emlékezetében: „Ha valaki hallja az igét a

mennyek országáról, de nem érti, eljön a Gonosz, és kikapja azt, ami annak szívébe vettetett.” (Mt 13,19) Ezért tett fel Jézus a tanítványainak ilyen kérdéseket: „értitek-e?”, „mégsem értitek-e?”, „hogyhogy nem értitek?” (Jn 13,12; 16,9.11). Nem csupán Dániel könyvére, hanem az egész Írásra is alkalmazható Jézusnak ez a fontos felhívása: „Aki olvassa, értse meg!” (Mt 24,15)

Itt van az igehirdetés – a valódi igehirdetés – jelentősége. Az a funkciója, hogy „megnyissa az Ige ajtaját, és nyilvánvalóvá tegye a Krisztus titkát” (Kol 4,3-4). Ezért nem célravezető, hogy sok ige hangzik el a liturgiába építve anélkül, hogy az értelme feltárulna. Az igehirdetés pedig gyakran lerövidül, háttérbe szorul ehhez képest. Akárhányszor hallják az istentiszteleteken részt vevők liturgiába építve a bibliai igéket, ez önmagában távolról sem biztosítja azt, hogy meg is értik. Sőt, immunissá válhat, mintegy bezárulhat az értelmük a sokszor hallott, de meg nem értett igék iránt.

2) A következő elvek figyelembevételre, követése szükséges az Írás megértéséhez Jézus szerint:

- „Az Írás fel nem bontható.” (Jn 10,35) Ez azt jelenti, hogy ha különösnek hat vagy nehezen érthető is egy ige, mégis igazság, mivelhogy Isten beszéde, ezért ne próbálja úgy feloldani az ember a megértés nehézségét, hogy „felbontja” az igét, azaz belevisz valami emberit, amivel eltereli az értelmét. Az ige megértésére is lehet vonatkoztatni Jézusnak ezt a kijelentését: „Amit most cselekszem, nem érted, de ezután majd megérted.” (Jn 13,7) Ha viszont „felbontja” az ember az Írást, és úgy próbálja megmagyarázni, akkor elzárja a megértés útját a maga számára, és ha tanító, akkor mások számára is.

- Súlyos figyelmeztetést fogalmazott meg Jézus a hegyi beszédében erre vonatkozóan: „Ha valaki csak egyet is felold e legkisebb parancsolatok közül, és úgy tanítja az embereket, a mennyek országában a legkisebbnek nevezetik”,⁷ azaz a legkisebbnek, legértéktelenebbnek tekintik (Mt 5,19). Az eredeti szövegben ugyanaz a görög ige szerepel itt, mint Jn 10,35-ben, ahol Jézus az Írás felbontásának tilalmáról szól. A lüó ige jelentése: feloldani, érvényen kívül helyezni, megtörni, elpusztítani, megszüntetni. Az Írás feloldása vagy felbontása annak az érvényen kívül helyezésével, elpusztításával, tönkretételével azonos. Nem véletlen tehát, hogy Jézus az általános „írástudó” megjelöléstől megkülönböztetve szólt olyan írástudókról, akiket így jellemzett: „Minden írástudó, aki Isten országa felől megtanított...” (Mt 13,52)

Fontos megjegyezni, hogy Jézus ezt a kardinális kijelentését: „az Írás fel nem bontható”, éppen olyan zsoltárigével kapcsolatban idézte, amely első hallásra nem érthető, sőt szinte megütköztető. Ilyenkor szükséges annak a második alapelvnek az alkalmazása, amelyre Jézus szintén példát adott, amiről a következőkben szólunk. Mondanivalója van annak is, hogy az „aki olvassa, értse meg” felhívást Jézus közvetlenül Dániel könyvére vonatkoztatta, melyet sokan nehéz könyvnek tartanak, és emiatt fenntartással kezelik. Jézus kijelentése szerint ez a könyv is megérthető és megértendő.

- Jézus saját példaadásával alapozta meg azt az elvet, hogy a legkisebb részletet, a szavak pontos értelmét is figyelembe kell venni egy-egy ige megértéséhez. Az előbbiekben idéztük Mt 22,43-at, amellyel kapcsolatban Jézus arra hívta fel a figyelmet, hogy Dávid „Urának” nevezi a Messiást, amiből egyértelműen következik, hogy több, mint a fia. Továbbá az Úr szól itt Dávid Urához, vagyis két Úrról van szó, ami az isteni háromság valóságának megértéséhez nyújt segítséget. Jn 10,35-ben pedig, amelyre szintén hivatkoztunk, Zsolt 82,6-ra utal Jézus: „Én mondtam: istenek vagytok ti, a Felségesnek fiai ti mindnyájan.” A megértés kulcsa az, hogy az elóhim héber szó szerepel itt, ami nemcsak Istent jelölheti, hanem Isten magasrendű teremtményeit, vele rokon lényeket is, úgymint az angyalok, avagy az Isten képére-hasonlatosságára teremtett ember. Az eredeti zsoltárigében párhuzamos gondolatritmus foglalhatik, amely mindjárt meg is magyarázza az első látásra különös megfogalmazást: az „elóhim vagytok ti” értelme ez: „a Felséges fiai ti mindnyájan”. Más jellemző példát is említhetünk: Lk 20,37-et olvasva először meglepődünk, hogy miképpen van benne a feltámadás ígérete abban, ahogyan Isten Mózesnek bemutatkozott a csipkebokornál. A gondos megfigyelés és átgondolás azonban rávezet a megértésre.

- „Viszont meg van írva...” (Mt 4,7) Ez a rövid, de jelentőségteljes megjegyzése Jézusnak arra utal, hogy az Írás értelmezésénél figyelembe kell venni a teljes Írás szövegösszefüggését. Természetesen ez a hermeneutikai elv is azon alapul, hogy az Írás valóságosan Isten beszéde. Isten tökéletes erkölcsi lény, ezért nyilván nem mond ellent önmagának. Ez az alapelv ezen túlmenően azt is magában foglalja, hogy az Írásban nem a szavakat kell megérteni, nem szabad a szavakat önmagukban értelmezni, hanem csakis a közvetlen és még tágabb összefüggésükben. Tehát gondolatokat és összefüggéseket kell megérteni az Írás értelmezésénél, nem pedig szavakat, részleteket kiragadni, és arra építeni valamely, az Írás egészének üzenetétől idegen eszmét és tanítást.

- „Az igazság Lelke elvezérel titeket minden igazságra.” (Jn 16,13) Jézus egyértelműen arra utalt ezzel, hogy a Szentírás megértéséhez nélkülözhetetlen a Szentlélek segítségével, rejtelmes, belső munkálkodása, amivel kinyitja, megvilágosítja az ember értelmét. Még ha nem sokat tud is az ember a Szentlélekről, ha nem is hívja segítségül kifejezetten, azonban nem áll ellene „belső szeme”, lelkiismerete megnyitásának, akkor a Lélek az Írás valódi megértéséhez vezet.

3) Jézus példaadása tanúskodik arról, hogy kívánatos az Írás gondolatainak maradandó beépülése a gondolkodásunkba, hogy formálják azt, sőt mintegy a saját gondolatainkká váljanak. Jézus gyakran idézett részleteket az Írásból kimondott hivatkozás nélkül is, és még csak nem is szó szerint, hanem tartalmilag. Át- meg átszövik tanításait az ószövetségi iratokból való elemek. A búza és a konkoly példázatának magyarázatánál például arról szólt, hogy „az igazak fénylenek, mint a nap, az ő Atyjuk országában” (Mt 13,43). Valójában Dániel prófétát idézte, csak nem szó szerint (vö. Dn 12,2). Számos hasonló példát idézhetnénk. Még a kereszten is zsoltárigékkel fejezte ki lelki fájdalmát, illetve mondta el utolsó fohászát (Mt 27,46, vö. Zsolt 22,2; Lk 23,46, vö. Zsolt 31,6).

Isten gondolatai

Jézusnak az Írásokra vonatkozó kijelentéseit és példaadását átgondolva megalapozottnak tűnik az a párhuzam, hogy amiképpen Jézus valóságosan emberré lett, s mégis „benne lakozott az Istenség egész teljessége” (Kol 2,9), a Szentírás is ténylegesen Isten gondolatait, hozzánk szóló üzenetét tartalmazza, noha emberi beszéd. És amiképpen Jézusban nem lehet szétválasztani az istenit és az emberit, az Írást illetően sem lehetséges az isteni és az emberi szétválasztása. Ilyen vonatkozásban sem „oldható fel”, bontható szét az Írás.

Más vonatkozásban hangzott el ugyan, de az Írás értelmezésére is vonatkoztatható Jézusnak ez a kijelentése: „Amit Isten egybeszerkesztett, ember szét ne válassza.” (Mt 19,6) Amennyiben az isteni ihletést valóságosnak, továbbá emberileg teljesen meg nem fejthető csodának, titoknak tekintjük - amint ez Jézus testlételemére vonatkozóan is igaz -, akkor el kell ismernünk, hogy meddő, sőt magunkat és másokat félrevezető megpróbálni különválasztani az Írásban azt, hogy mi az isteni és mi az emberi.

Jézust imádjuk, az Ő beszédeit - a teljes Írást - pedig tiszteljük, úgy, mint az Ő beszédét. Lehet Jézus beszédeit liturgikusan vagy fanatikusán szinte imáadásban részesíteni, és mégsem tisztelni úgy, mint az Ő beszédét. Jézus beszédét tisztelni annyira, mint Őt magát tisztelni, és fordítva, Jézus beszédét nem tisztelni annyira, mint nem tisztelni Őt magát. Az Atyában és a Fiúban való hit szétválaszthatatlan Jézus beszédei tiszteletétől és követésétől: „Bizony, bizony mondom néktek, hogy aki az én beszédeimet hallja és hisz annak, aki engem elbocsátott, örök élete van.” (Jn 5,24) „Az én juhaim hallják az én szavamat..., követnek engem, és én örök életet adok nekik.” (Jn 10,27) „Aki Istentől van, hallgatja Isten beszédeit...” (Jn 8,47) „Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra.” (Jn 18,37)

Jézus így szólt a korabeli zsidó vallási vezetőkhez: „Kutatjátok az Írásokat, mert hiszitek, hogy örök élet van ezekben számotokra - és ezek azok, amelyek bizonyosságot tesznek rólam. De ti nem akartok hozzám jönni, hogy életetek legyen.”⁸ (Jn 5,39) Jézus nem cáfolta az írástudóknak azt a meggyőződését, hogy az Írások kutatása örök életre vezetheti az embert. Ezt mintegy jóváhagyta, de rámutatott arra, hogy az Írások mégoly szorgos kutatása sem vezet örök életre önmagában, ha az ember elzárja értelmét és szívét attól, hogy az Írások az élő Megváltóhoz vezessék. Ennek oka pedig, kijelentése szerint, abban rejlik, hogy valójában nem akarnak hozzá menni, mivel önző énjük, érdekeik, önös előítéleteik, téves felfogásuk feladását kívánná ez tőlük, azaz egész életgyakorlatuk gyökeres megváltozását vonná maga után.

Jegyzetek

1 „A szenthagyomány és a Szentírás tehát szorosan összefonódik és átjárja egymást. (...) Ennek következtében nem csak a Szentírásból meríti az egyház az összes kinyilatkoztatott dolgokra vonatkozó bizonyosságát. Mindkettőt egyforma áhítattal és megbecsüléssel kell tehát elfogadni és tisztelni. (...) Kizárólag az egyház eleven tanítóhivatalára van bízva az a feladat, hogy hitelesen magyarázza az Isten írott vagy áthagyományozott igéjét. Tekintélyét Jézus Krisztus nevében gyakorolja.” (A II. vatikáni zsinat *Lumen Gentium* konstitúciójából. A II. vatikáni zsinat tanítása. Szent István Társulat, Bp., 1975, 148. o.)

2 Magyar kiadása: Szent István Társulat, Bp., 1994.

3 D. Szebik Imre nyugalmazott evangélikus püspök A keresztség a döntő esemény c. cikkéből. A cikk alcíme: Ferenc pápa előremutató kijelentése a római evangélikus egyházközségben tett látogatásakor. (*Evangélikus Élet*, 2015. december 13.)

4 Fabiny Tamás evangélikus püspök nyilatkozata (*Lelkipásztor*, 2016/1., 15.).

5 Az eredeti szövegben az *apokalüpszisz* szó szerepel itt, aminek a jelentése: *elrejtett dolog leleplezése, feltárása*. Megfelelőbb tehát *kinyilatkoztatásnak* fordítani e szót, mint kijelentésnek, ami a revideált Károli-fordításban olvasható.

6 I. fejezet, 1-2. bekezdés; II. fejezet, 1. bekezdés.

7 Pontosított fordítás szerint. Az eredeti szövegben *kléthészetai* szerepel itt. A revideált Károli-fordításban *legkisebb léssen* olvasható, ami súlyos félreértésre adhat okot.

8 Pontosított fordítás szerint.